

«Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014»

Рахымжан Отарбаев

Әңгімелер жинағы (қазақ және орыс тілінде)

ПЕРІШТЕЛЕР ҰЙЫҚТАМАЙДЫ

Электрондық оқулық

Рахымжан Отарбаев

Сборник рассказов (на казахском и русском языках)

АНГЕЛЫ НЕ СПЯТ

Электронная книга

Қазақстанда кеңінен танымал прозашы, драматург Рахымжан Отарбаевтың әңгімелер жинағын біріктіретін «Періштелер ұйықтамайды» кітабы Академик З.Қабдолов атындағы қордың (әдеби-тарихи мәдени «Алшы» қорымен серіктестік негізінде) атыраулық жазушылардың электрондық кітапханасын екі тілде қалыптастырудағы кезекті үлесі болып табылады.

Бастапқыда кітаптың түпнұсқалық мәтіні қазақ тілінде жазылып, барлық шығармаларды жазушы, ақын, Бекет Қарашин (он сегіз әңгіме) және аудармашы Қалиолла Байменов тәржімалаған (соңғы он әңгіме)

Осылайша, кітаптың барлық мәтінін лексикалық білім аспектісін орындауға қабілетті біртұтас көркем сөздік-аудармашы қызметінде деуге болады. Яғни, мазмұн екі тілге аударылып, мәтінің түпнұсқасы іспетті кіріктірілген интерактивті сөздіктің қызметін атқарады, сондай-ақ, жинақты оқу кезінде онлайн режимінде орыс тілінен қазақ тіліне және керісінше аударма жасауға мүмкіндік береді.

Кітап үлгісі электрондық кітаптарды пайдаланушылар арасында бүкіл әлемде кеңінен таралған iPad және Android тұғырнамаларымен біріктірілген, яғни олар электрондық әдебиеттің барлық дерлік ридерлер типін тұтынушыларға қолжетімді етуге мүмкіндік жасайды.

Жинақ тізбектеу арқылы жалпы қолжетімді әдеби серверлерде, танымал ақпараттық және әлеуметтік желілерде, Қабдолов қорының сайтында, жобаның арнаулы сайтында, сондай-ақ серіктестердің, жазушылар одағы мен әдеби клубтардың электрондық пошталарына жіберу арқылы таратылады. Кітапты жүктеп алу тегін.

Аталған кітап Академик З.Қабдолов атындағы қордың «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014» жобасы бойынша «Теңізшевройл» ЖШС-нің қаржылай демеушілігі негізінде шығарылған. Ол қазақ тілін үйренуге ынталы көпшілік оқырманға арналған.

Редакциялық алқа:

Бас редактор - Бекет Қарашин;

Редакторлар – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин;

аудармашылар – Б. Қарашин, Қ.Байменов;

Құрастырушы - Бекет Қарашин

Кітапты беттеуші және дизайнер – И. Борзых

Книга «Ангелы не спят», представляющая собой сборник рассказов широко известного в Казахстане прозаика и драматурга Рахимжана Отарбаева, является очередным вкладом фонда им. академика Кабдолова (в партнёрстве с Литературно-историческим культурным фондом «Алшы») в формирование уникальной электронной библиотеки атырауских писателей на двух языках.

Оригинальный текст книги был изначально казахским. Все произведения претерпели процесс перевода в исполнении писателя и поэта Бекета Карашина (восемнадцать рассказов) и переводчика Калиоллы Бейменова (десять последних рассказов)

Таким образом, весь текст книги представляет собой единый художественный словарь-переводчик, способный выполнять образовательный аспект. То есть содержание лексически адекватно дублируется на двух языках, представляя собой как текст оригинала, так и встроенный интерактивный словарь, который позволяет в процессе чтения в он-лайн режиме получить перевод с русского на казахский, и наоборот.

Формат книги совмещается с наиболее распространенными среди пользователей электронных книг во всём мире платформами iPad и Android, что делает ее доступной пользователям практически всех типов ридеров электронной литературы.

Сборник распространяется посредством выкладки на общедоступных литературных серверах, в популярных информационных и социальных сетях, на сайте фонда Кабдолова, специализированном сайте проекта, а также многочисленных рассылок по электронным адресам партнёров, писательских союзов и литературных клубов. Скачивание книги бесплатное.

Книга издана на инвестиционные средства ТОО ТШО по проекту фонда имени академика Зейноллы Кабдолова «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014». Она предназначена для широкого круга читателей и масс, заинтересованных изучить казахский язык.

Редакционная коллегия:

Главный редактор - Бекет Карашин,

Редакторы – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин (Москва)

Переводчики - Б. Карашин и К. Байменов;

составитель – Б. Карашин,

Верстальщик и дизайнер – Ирина Борзых

Отарбаев Рахымжан - 19/10/1956 жылы Атырау облысы, Құрманғазы ауданында туған.

1977 жылы Орал педагогикалық институтын бітірген. Әр жылдарда «Орал өңірі» газетінде тілші, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, Қазақ телерадиокомитетінде редактор, «Қазақ әдебиеті» газетінде, «Жалын» альманахында бөлім меңгерушісі, Қырғызстанда Қазақстан елшілігінің атташесі, Маңғыстау облыстық телерадио компаниясының төрағасы, Атырау облыстық драма театрының директоры, ҚР Президенті Әкімшілігінде сектор меңгерушісі қызметтерінде болған. Астанадағы Ұлттық академиялық кітапхананың Бас директоры болып істеген.

Шығармашылығы:

Жазушының әр жылдары «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Аспандағы ақ көбелектер, Біздің ауылдың амазонкалары, Айна-ғұмыр, «Отверженный мир» атты прозалық жинақтары және таңдамалы шығармаларының 2 томдығы жарық көрген. Қытайдың «Ұлттар» баспасынан қытай, қазақ тілінде 2 томдығы, Ресейдің «Художественная литература» баспасынан орыс тілінде бір томдығы және «Проводник судьбы» жинағы жарық көрген. Жекелеген шығармала-

РАХИМЖАН ОТАРБАЕВ

Отарбаев Рахымжан - родился 19/10/ 1956 года в Курмангазинском районе Атырауской области.

В 1977 году окончил Уральский педагогич. институт. В разные годы работал корреспондентом в газете «Орал өңірі», учителем казахского языка и литературы, редактором в казахском комитете телерадио, в газете «Қазақ әдебиеті», заведующим отдела в альманахе «Жалын», атташе посольства Казахстана в Киргизии, Председателем компании радио-телевидение Мангистауской области, директором театра драмы Атырауской области, заведующим сектора Администрации Президента РК, Генеральным директором национальной академической библиотеки.

Творчество:

В разные годы были опубликованы его прозаические сборники: «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Отверженный мир» и 2 тома избранных произведений. Издательство «Ұлттар» в Китае выпустило двухтомник на казахском языке, издательство «Художественная литература» в России выпустило однотомник на русском, а также сборник «Проводник судьбы». Отдельные произведения издавались на итальянском, английском, французском языках. В изда-

ры итальян түрік, ағылшын, француз тілдерінде басылған. «Каир» баспасынан «Соғыстың соңғы бомбасы» деген атпен 1 томдығы араб тілінде жарияланды. Көптеген пьесалары республикалық және шетел театрларында сахналанған.

Атақтары:

Махамбет сыйлығының лауреаты, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, халықаралық Шыңғыс Айтматов сыйлығының лауреаты, халықаралық «Академик Зейнолла Қабдолов марапатының» иегері, «Парасат» орденінің иегері, «Атырау қаласының құрметті азаматы»

тельстве «Каир» была издана книга «Последняя бомба войны». Множество Пьес Рахимжана Отарбаева было поставлено республиканскими и зарубежными театрами.

Награды и звания:

Лауреат премии имени Махамбета, лауреат Международной премии имени Чингиза Айтматова, Заслуженный деятель РК, обладатель международной награды им. Академика З. Кабдолова, Обладатель ордена «Парасат», «Почётный гражданин города Атырау».

АТЫРАУ – АЛМАТЫ ПОЕЗЫ

Ала таңмен Атыраудан аттанған поезд қайыстай созылып күнге маңдай төседі.

Перронда қараң-құраң қол бұлғағандардың да қарасы үзілді. Сүмбіленің самалына жонын тосқан дала көз алдымда сырғанайды.

Қыратты бел, ойдым-ойдым сор. Жел үрлеп кетіп жұмсақ шағылынан ада болған шоқалдар құлағын көтереді.

Ертеңгі тұнық ауаны тынымсыз дөңгелектер оңды-солды кескілейді.

Үлкенді-кішілі қапшықтарын тілерсегіне соққан жолаушылардың сабылысы басылыпты. Купелеріне сіңіп байыз тапқан-дағы.

Ыңғай-төкпе күймен ырғалған вагон тамбурында терезеге телміріп тұрдым.

Темекісі түскір өзегімді өртейді.

ПОЕЗД АТЫРАУ - АЛМАТЫ

Поезд, отбывающий из Атырау ни свет ни заря, потянулся, словно сыромятный ремень, навстречу солнцу.

Опустел перрон от силуэтов провожающих и машущих ему вслед рукой. Перед взором покати-лась степь, будто подставившая могучую спину прохладному сентябрьскому ветерку.

Холмистая равнина, местами солончаковые прогалины. При порывах ветра кое-где песчаные барханы, отделившись от мягкого наста, настораживают свои гребешки и уши.

Колеса неутомно стучат, рассекая направо и налево свежий утренний воздух.

Наконец улеглась и толчя, от мала до велика волочившая свои мешки и поклажи. Очевидно, всё умиротворилось, распределевшись по своим полкам.

Стою, прильнув к окну тамбура вагона, раскачивающегося в ритме стремительного кюя!.

Треклятый сигаретный дым жжет нутро.

Іле-шала тепловоз азынап қоя берді.

Көз ілеспес жылдамдықпен қарсы беттен жүк поезы өтіп барады. Соңғы жайдақ платформасы ноктаға көнбеген асау тайдай бұлғақ қағады.

– Ағай, демалмайсыз ба? – дейді тамбурға шыққан жолсерік қыз әнтек жымыып. Екі бетінің ұшынан қан тамып тұр.

– Қазір.

– Алматыға шығыпсыз...

– Иә.

– Жазушысыз. Бір көрсем деп жүретінмін. – Аялы көзінде беймәлім жылтыл оянды. – Тіпті жас екенсіз-ау...

– Өзірге жер таянып отырған жоқпыз, – дедім көңілім көтеріліп. Сөзімді күлкім қостады.

– Шай қояйын.

– Рахмет. Ұйқы қысып келеді.

– Қызметіңізге әзірмін, – деді ол келген ізімен кері бұрылып. – Айтсаңыз болды.

Вагон ішіне өзінің көнігі иісі жайылыпты. Темір мен майдың, тер мен зәрдің, әгірдің аз-аздап қосындысы қолқа қабады.

Купеде көсіліп үш әйел отыр. Сәлеміме салғырт қана бас изесті. Алдарында жапырақталған жаппа нан, туралған қияр мен қызанақ. Бір жартының басы жарылыпты. Жолаяқ жасаған.

– Жол болсын, қыздар!

Қай-қайсысы да бала көп ойнаған қуыршақтай жұлмаланып қалған екен деген оймен екінші қатардағы өз орныма еңсе көтердім.

– Кел, жігітім. Дәм ауыз ти. Жүз грамм... – Астыңғы ерні қайқайып кеткен қара келіншек

Протяжно гудит тепловоз.

Мимо с едва уловимой быстротой проносится встречный товарный состав. Последнюю открытую платформу, точно неприспособленного к узде стригунка, болтает из стороны в сторону.

– Агай2, что вы не отдыхаете? – сказала, вышедшая в тамбур девушка-проводница, слегка улыбувшись. Румяные щечки – точно кровь с молоком.

– Скоро пойду.

– В Алматы собрались...

– Да.

– Вы – писатель. Всё хотела на вас посмотреть. – В ее больших глазах мелькнул мимолетный огонек. – И вы не старый еще вовсе...

– Ну, пока не горблюсь, – сказал я, воодушевляясь. Даже рассмеялся.

– Поставлю чай.

– Нет. Спасибо. Уж больно ко сну клонит.

– Буду рада чем услужить, – сказала она, поворачиваясь обратно. – Стоит вам только сказать.

Внутри вагона стоит букет его обычных ароматов. Запах железа, машинного масла, пота и мочи, замешанный на дешевых духах, перехватывает дыхание.

В купе вольготно расположились три женщины. На приветствие только небрежно кивнули. На столике ломтики тандырной лепешки, нарезанные дольки помидоров, огурцы. Стоит раскупоренная бутылка. Обычное явление купейных посиделок.

– Удачной вечеринки, барышни!

Подумав, что они все чем-то напоминают заигранные и потрепанные куклы детей, я стал подниматься на свой второй ярус.

– Пойдем, парень. Отведай от стола. Сто грамм опять же... – приглашает лукавым взглядом сму-

көзін күлмендетеді. Қабағы әжімді, қасы сұйық екен.

– Отыра қал! – деп балпанақтай сарысы құйрығын жыбырлатады. Ығысып орын бергені.

– Алла риза болсын. Демалайын.

– Шақырғанға зар боласың, – деп ботаның көзіндей титтей айнаға үңіле қалған әдеміше ақ келіншек күлістік атады.

– Зиялы-дағы. Біздей базаршы қатындарды менсінер деймісің?.. Әкел, күй!

– Манты, буы бұрқырап тұр. Қақталған балық. Сыра, закуска! – Заржақ қатыннан эзер құтылды.

Көзім іліне бастады. Көпшігімнің дәл астынан дөңгелектер дүрсіл қағады. «Тездет. Екпін ала түс. Алатаудың жасыл жазирасына жылдам жетсем екен...» – деймін қалғып бара жатып. Өң мен түс ортасында тербеліп ұзақ дөңбекшідім.

Оянып кеттім. Сәске түс. Қозғала бастап ем, қоңырау қаққан әйел даусы көпшікке қайта жаншыды:

– Поездан қарсы алмады. Вокзалдағы жалаңдаған қайыршыларды жалдап таксиге отырдым...

Байқатпай көз қиығын салсам, астыңғы ерні қайқайып кеткен қара келіншек екен. Алқымы қызарыпты.

– Содан?

– Қызық екен!

– Шыжық десеңші! Аузың бармай отыр ма? Келе есікті төмпештедім. Ашпайды. Телефон көтермейді.

Көрші-көлем өре тұрды. «Жаңа жүрген... «Іште ғой...» деп күмілжиді. Жүрегім зырк етіп бір пәлені сезді.

глянка с оттопыренной нижней губой. Морщинки вокруг век, жидковатые брови.

– Садись, не съедим! – вторит ей дородная рыжая толстушка, едва подвигая свои объемистые габариты. Потеснилась, видимо, ради приличия.

– Премного благодарен! Я бы прилег.

– От приглашенья отказаться – потом бы не пожалеть! – ехидничает белолицая зазноба, поглядывая в кругленькое, в аккурат с глаз верблюда, зеркальце.

– Поди – интеллигент. Да на кой ему сдались базарные тетки как мы! Давай, лучше разливай!

– Горячие манты – пар так и валит. Копченая рыба. Свежее пиво, закуска! – Насилу было угасли назойливые женские возгласы.

Начал засыпать. Прямо под подушкой монотонно стучали колеса. «Гони-гони. Поспешай. Скорее б уж окунуться в благоухающие предгорья Алатау...», – шепчу в полудрёме. После ворочаюсь ночь напролет между сном и явью.

Пробудился. Было позднее утро. Попытался встать, но неумолчный трезвон женских голосов не позволял оторвать голову от подушки.

– С поезда не встретил. Наняла одного из этих попрошаек, которые снуют на вокзале, и села в такси...

Подсмотрел украдкой – смуглянка с оттопыренной нижней губой. Гортань уж раскраснелась.

– И, что потом?

– Странно как-то!

– Скажи лучше срамно как-то! Так будет поточнее! Начала сходу колошматить дверь. Не открывает. Телефон – не поднимает. Соседи все на ушах.

Мямлят что-то вроде: «Только, кажись, был...»; «Да дома должно быть...». Сердцем почувяла что-то неладное.

– Ашпасаң сындырам! – дедім тура темір есікті тепкілеп. Қаным басыма шапты.

– Кел, кішкене ұрттап жіберейік.

– Басып құй. Қайғысы жеңілдейді.

Шөлмектегі арақ сылқыл қақты. Стакан сыңғырлады.

– Ақыры ашты есікті. «Ертең түнде келеді деп ойлағам. Ұйықтап қатып қалыппын...» деп есінейді. Көзін кілгіртеді. Содан бума-бума жүкті кіргізіп, шешіне бергем... Киім тұрған шкафтың ішінен біреудің түшкіріп салғаны.

– Әукесі салбырап жүріп...

– Қой, бұл еркекті қой!

– Жалма-жан ашып қарасам, шошайып әлгі салдақы отыр. Басында менің құндыз тоным. Бүркеніп алыпты.

Шашынан дырылдатып сүйреп шығардым. Өй, бір өкпесіне тептім-ау! Бізөкше төпли кигенім мұндай жақсы болар ма?.. Қол ұстастырып қуып шықтым. Тырқыратып!

– Сауап болған!

– Кетсін қаңғырып! Ел-жұрттың бетіне қалай қарар екен?

Біреу қытықтап жатқандай аяқ асты күлкі бусын. Ұрлығын жасырам деп... тон жамылып... парафин иісі мұрнына теуіп... жарыса қашып...

Оқиға тізбектеліп келіп көз алдыма қайта-қайта кептеледі. Көмейім жыбырлайды.

Ақ жамылғыны аузыма тығамын. Қырқып бармағымды шайнаймын. «Арсыз ит-ай!..» дейм. Күлкіні айтқаным.

– Сауап болған! – дейді балпанақтай сары келіншек еңкейе беріп құйрығын қозғап.

– Тасынып мен жүрмін. Астында машина. Не

– Не откроешь, ведь, сломаю! – кричу я, и сама пинком эту железную дверь. Кровь прямо в голову ударила.

– Ладно, давай, наливай, выпьем ещё!

– Наливай, не жалей. Пусть полегчает ей.

Содержимое бутылки булькало. Стаканы звякнули.

– Дверь все-таки открыл. «А я думал ты завтра ночью приедешь. Чо-то крепко заснул...», – бормочет он сквозь зевоту. Глазки всё смеживает. Затащила я баулы и стала раздеваться... Вдруг слышу, в платяном шкафу чихнул кто-то.

– Ты погляди-ка, мотню не может подобрать...

– Ни стыда, ни совести у этих мужиков!

– Я тотчас же в шкаф. Смотрю – сидит эта самая бестия. Уткнулась в мою бровную шубу. С головой прикрылась.

Я её наружу выволокла за волосы. Ой, и так от души её пиннанула! Да как хорошо, что туфли на мне были на шпильках!.. Впрочем, выгнала я их обоих под ручку и взащей. С треском!

– Так им и надо!

– Пусть теперь побомжует! Как в глаза родственникам будет смотреть.

Как будто, кто щекочет – душит приступ смеха. Это ж надо: думал шило в мешке утаить... прикрылась шубой... а парафин в нос... под ручку уносят ноги...

Картина выстроилась в цепочку и стала маячить перед глазами. До неловкости запершило в горле.

Затыкаю рот простыней. Кусаю до боли пальцы. «Идиотизм какой-то!» – думаю. Имея в виду смех.

– Так им и надо! – повторяет дородная рыжая толстушка, наклоняясь всем телом, чтобы пересесть.

– Вот у меня все вроде есть. Катается на иномар-

ішем, не киём жоқ. Бұлғақ қағады... Қайдан білейін... Әлгі біздің байды айтам.

– Жаман аттан жайдағым... – Әдеміше келген ақ келіншек қолына ботаның көзіндей титтей айнаны қайтадан алыпты. Инеліктей майысқан сым темірді сүйреңдетіп қасын аңдиды.

– Қыз-ау, ол таусылған соң ненді жұласың? – дейді астыңғы ерні қайқайып кеткен қара келіншек.

– Табылады, әпке.

– Сыбай-салтаң жүрген осы сенікі дұрыс. Қартайғанда аузына су тамызар біреу кезігер.

– Мә, ағам әлі ұйықтап жатыр. – Купе есігінен жолсерік қыз басын көрсетеді. Кірпік арасынан сығалаймын. Көзі жайнақтап тұр.

– Бұл кім өзі?

– Тс-с... Белгілі адам. Жазушы.

– Сол екен ғой. Бәсе... Жақында «Қазақстан» каналынан жағын сауып тұрған.

– Е, мен де көрдім. «Егемендік алдық. Мемлекетімізді қалыптастырдық. Бірақ бізде мемлекетшіл тұлғалар неге жоқ?» деп жер тепкен.

– Сөз сатқан саудагерлерге зәру емеспіз.

– Қойсаңдаршы, қайдағыны айтпай. Шай ішесіңдер ме? Қазір Қандыағашқа келеміз.

Жолсерік қыз даусы қатайып, есікті сарт жапты. Қалқайтып басымды көтердім. Баспалап дәлізге шықтым.

Көрші купеге төрт жігіт кірген. Алдарына карта жайыпты. Ойын қыз-қыз қайнап жатқан сыңайлы.

– Түзбен үр! Жарайсың! – дейді гүжілдеген дауыс риза боп.

– Қатырған жоқпын ба? Давай, қу ақшаны! – деп біреуі шырылдап күледі. – Қарға жүрген өзіңнен көр!

ке. Нет ему заботы, что пить и есть. Выпендривается... А, кто его знает... Я про мужа своего.

– От плохого коня и телегу жаль! – говорит белолицая зазноба, беря кругленькое, в аккурат с глаз верблюда, зеркальце. Затем тонкими щипчиками подщипывает брови.

– Слышь, девонька, повидержгаешь все, а что потом будешь рвать, – замечает смуглянка с оттопыренной нижней губой.

– Найдется что, сестра.

– И правильно делаешь, что живешь в свое удовольствие. Встретится еще такой, кто поднесет на старости чашку чая.

– Ба, мой дяденька спит ещё?! – В купе заглядывает девушка-проводница. Вижу из-под век: в глазах веселые искорки.

– Кто это, вообще?

– Тс-с! Известный человек. Писатель.

– То-то я погляжу. Все ясно... Недавно по каналу «Казахстан» что-то там языком молот.

– Э-э, и я видела! «Независимость получили. Государство построили. Но, почему у нас нет личностей, радеющих за государство?» – заявлял он.

– Зато у нас демагогов хоть отбавляй.

– Ну, хватит вам почем зря говорить. Будете пить чай? Скоро Кандагаш.

Голос девушки-проводницы прозвучал тверже обычного, и дверь за ней задвинулась со стуком и грохотом. Голова моя будто сподобилась колокольне. Не без труда спустился и выбрался в коридор вагона.

В соседнем купе четыре парня. Разложили карты. Игра, по всей вероятности, в самом разгаре.

– Бей тузом! Красавчик! – басит один из них.

– Скажи, разве не надул?! Давай, гони бабки! – заливается другой свистящим хохотом. – Сам попался, кто дернул крыть пиками!

Алдан шағын қаланың үйлері қарауытады.
Кешікпей поезд да ысылдап кеп ентігін басты.
Аяқ астында қауын-қарбызын көгендеп орыстың
шалы отыр.

Подходи, народ, на мой огород:
Арбузы как сахар, дыни как мёд!

Санап алуға болатын селдір сақалын селкілдетіп
дембіл-дембіл айқайлайды. Қарақұрым халық
сеңдей соғылысады. Көбі қызара бөрткен. Той бо-
лыпты.

Енді қыз-күйеуді поезға отырғызбақ. Тұс-тұстан
шампан атылып, ән әуелейді.

Жасы-кәрісі бірдей ақ желек жамылған қалыңдық
пен күйеу жігітті ортаға алып тарсылдап билейді.
Біреудің бұлғандаған басына қарсы бетте тұрға-
нының былқыл қағып бөксесі қосылады. Қайшы-
ласқан қол-аяқ шатысады.

– О, композитор! – деді шеткері тұрған мені
жұп-жұмыр келіншек қапсыра құшақтап.

– Кәне, әніңді айт «Алтайдың ар жағынан келген
аруды». Қосылып шырқайық! Ал, баста!

Еріксіз бас шайқап күлемін.

– Танымай тұр дейсің бе?

– Кешіріңіз, кателесесіз. Ол композитор баһи
кешкен.

– Соқ өтірікті! Тап өзісің! Ерегістірме!

– Ал, ерегес.

– Нағыз шындасам бай ғып тиіп алам!

– Қой, Күлпаш ұят-тағы, – дейді айналасындағы-
лардың бірі ұяң тартып.

– Мұның ондайы бар. Ана жолы да... Салғаннан

Впереди вырисовываются очертания небольшо-
го городка. Вскоре, шипя и замедляя ход, поезд
причалил к станции. На перроне один русский
старичок торгует арбузами и дынями, сгрудив их
под ноги, точно ягнят на выпасе. Потрясая поре-
девшей бородкой, он, время от времени, зазывает
публику:

Подходи, народ, на мой огород:
Арбузы как сахар, дыни как мёд!

Словно в стихийном потоке, невзирая ни на что,
движется какая-то разбитная толпа. Многие на
хмельных парах. Свадьба была.

Молодоженов провожают. С разных сторон слыш-
ны хлопки шампанского и пение в разнойбой.

И млад, и стар, взяв в тесный круг невесту под
белым шелковым платком и жениха-молодца, от-
плясывают, что есть на то прыти. И чьей-то дер-
гающейся голове подтанцовывают чьи-то граци-
озно покачивающиеся бедра на том конце круга.

– О, композитор! – восклицает дамочка в теле, за-
ключая, стоявшего поодаль меня, в крепкие объ-
ятия.

– Ну-ка, спой нам свою коронную «О далекой
Алтайской красавице...». Давай, вместе. Ну, начи-
най!

Смущенно улыбаясь, качаю отрицательно голо-
вой.

– Ты, думаешь, что я не тебя узнала?

– Извините, но вы обознались. Композитор стран-
ствует в мире ином.

– Хватит заливать-то! Это же ты! Лучше не зли
меня!

– Злись, если так хочется.

– Да если я захочу, будешь моим мужем!

– Прекрати, Кульпаш, как не стыдно! – упрекает
застенчиво, очевидно, одна из подруг.

– Бывает такое с ней. И в прошлый раз учудила...

белінен бүріп алғанын қарашы, – деп жанындағысы қаралай желігін көтереді.

Ақ бу атып поезд күрсінді. Тынымсыз дөңгелектер жылжи жөнелді.

– Бақытты болыңдар! – деп қалың топ енді вагонмен шаужайласып жүгіреді. – Тойға барамыз! Жетіп үлгереміз!

Көз алдымда кең жазық дөңгеленеді. Жапандағы жалғыз үйлі разьездер қалып барады. Жаңбырмен күн кеміріп шифері тозған. Қызыл кірпішінің іргесіне ақ сортақ жүгірген. Түйе мінген шал қалпағы қисайып аулақта уақ жандығын қайырады. Қанатын төсеп қарға ұшты. Көптен бұғып жатқан сарытап сағыныш бой көтеріп өзегіме кептеледі. Жанарым жасаурайды.

Шалқар станциясынан мінген кейуана:

– Қайта айналып көрем бе, жоқ па, аман бол! – дейді қол бұлғап. Даусы жіңішкереді. – Киеннен айналайын сенің!

– Шалқарға айтып тұрсыз ба?

– Осы елге ғой, балам, – деді кимешегін түзеп. – Бізді аштықтың аузынан аман алып қалған осы топырақ.

– Айта түссеңізші.

– Не айтатыны бар, Аралды жайлап отырғанда әкем «халық жауы» атаныпты. Ұсталып кеткенде мен үш жаста екем. Араласып отырған ағайын бетін аулақ салған. Шешем – жұмыссыз.

Бәрінен бұрын көзтүрткісін айтсаңшы. Аштық жайлапты. Төркіні осында. Мені арқасына салып алып үш күн, үш түн жүріпті.

– Апырым-ай...

– Не айтатыны бар, табаны ойылып Шалқарға

Глянь-ка, как ухватилась-то, – подначивает её соседка с другого боку.

Выкидывая клубы белого и черного дыма, поезд тяжело вздрогнул. Загромыхали привычно колеса.

– Будьте счастливы! – кричат вслед вагону бегущие люди. – Будем на вашей свадьбе! Непременно успеем!

Перед глазами кренился бесконечная равнина. Остаются далеко позади одинокие домики разьездов. Изъеденный дождями и солнцем шифер на крышах. Покрытые солью стены из бывшего красного кирпича. Старик верхом на верблюде и в колпаке набекрень заворачивающий мелкую животиноу. Распластав свои крылья, пролетает ворона. Давно уж не подававшая о себе знать застарелая тоска охватила меня и подкатила к горлу. Подступают и душат непрошенные слезы.

Почтенная старая женщина, севшая в вагон на станции Шалкар, машет рукой, приговаривая:

– Доведётся ли увидеть вновь, нет ли, храни тебя Бог! – потом с тихой дрожью в голосе, – Священной земле твоей кланяюсь!

– Это вы в адрес Шалкара?

– Да, сынок, этому обетованному краю, – ответила она, поправляя казахский кимешек. – От лютого голода и холода спасла нас эта земля.

– Расскажите, если не трудно.

– Да что и говорить. Мы тогда летовали в окрестностях Арала⁴. Отца объявили «врагом народа». Когда его забирали мне было, говорят, три года. Родственники стали нас избегать. Мать сидела без работы.

Хуже всего было то, что на нас указывали пальцем, как на прокаженных. А голод все брал свое. Родители моей матери были родом вот из этих мест. Посадив меня на спину, она шла сюда пешком три дня и три ночи...

– Ну, и времена были!

– Да что и говорить. Мать стерла ноги до крови,

жеткен. Мойным былқылдап, көзім ауып кетіпті.

Нәр татпағасын да. Базарына келіп саудагер таттарға қос алтын білезігін шешіп беріпті.

Сөйтіп, әлгі иманың күйгірден жарты қап тарыны әзер алған. Түйіп, суға шылап аузыма салыпты.

Әйтеуір жан сақтадық. Бойжетіп ұзатылғанша нағашыларымның қолында өстім.

– Солай деңіз.

– Не айтатыны бар, басқа жердің тоқпын дегені Шалқардың аш отырғанымен бірдей ғой, шырағым. Қайта айналып көрем бе, жоқ па, аман бол, аман!

– Айна менен тарақ бар, алмасаң да қарап қал! Өзі әдемі, өзі арзан. Сонадайдан бір қомпылдақ еркек дауыс естілген. Тұла бойын түгел сылдыр қақтырып желке тұсымыздан өте кетті.

– Ой, мороз, мороз...

Үш әйелдің мас даусы маңайды жаңғыртады. Астыңғы ерні қайқайып кеткен қара келіншек әнге жылап қосылып отыр.

Күн ұясына домалап бара жатты. Салқын леп есті. Қос аяқ жолды қоймай қуалаған поезд іркілер емес.

Жарысып келе жатқан электр бағандары санауға мұрша бермей, қыр асып құлдырандап қашады.

– Жаным-ай! – деп жаңа түскен жас келін оңаша купеде ышқынады.

– Сыпырып алды! Түк қалса бұйырмасын, – деп манағы мейманасы тасыған таныс дауыс енді жыламсырап шырылдайды.

– Қартаны желпілдемей ойна дедім. Мәткені неге

пока пришла на станцию. Я уже не держала голову, глаза закатились. Шутка ли – ничего не есть.

Оказавшись на местном базаре, она отдала татарке-скупщице свое единственное наследие – два золотых браслета.

Еле выторговала у этой безбожницы полмешка проса. Толкла эту крупу в ступе, размешивала водой, и заталкивала мне в рот.

Выкарабкались, вобщем. Так я и росла в семье родителей матери пока не повзрослела и не вышла замуж.

– Вот оно как.

– Да что и говорить. В других краях сытым быть, голубчик, не лучше, чем в родном Шалкаре жить впроголодь. Доведётся ли увидеть вновь, нет ли, храни тебя Бог!

Из другого конца вагона раздаётся булькающий баритон: «Сундучок набит товаром, покупайте, почти, даром! За просмотр деньгу не просим, свой прилавок сами носим...». Затем, звеня бижутерией и всякими безделушками, этот странный мужчина протискивается за нашими спинами.

– «Ой, мороз, мороз...».

Голосят на весь вагон три захмелевшие женщины. Глаза смуглянки, с оттопыренной нижней губой, на мокром месте.

Солнце катится к закату. Дует холодный ветер. Поезд, набрав скорость, стремительно скользит по двухполосной колее полотна.

Встречные электрические опоры, не поддаваясь счету, наперегонки убегают за неспешно проплывающие мимо окон косогоры.

– Ой, плохо мне! – слышится в отдельном купе надрывный стон только выданной замуж молодой невестки.

– Всё выпотрошили, пройдохи! Хотя бы нитку оставили, – слезно причитает знакомый голос еще недавно издававший гордливые нотки.

– Не мельтеши! Играй нормально, говорю! Что

корольмен баспайсың? – дейді жанындағысы гүжілдеп. – Өз обалың өзіңе!

– Түн болды. Әлі тұрсыз. Жүрсеңізші менің купеде, – дейді жолсерік қыз көзі жайнақтап. Екі бетінің ұшынан қан тамып тұр. – Үстімдегі орын бос... Бір көрсем деп жүретінмін. Қазір Қызылордаға келеміз.

Шарасыз жымидым.

Шеткі купеден тық-тық жөтеліп қаумет сақал қария шықты. Ұзақты күні терезеге телміріп тұрғаным тосын көрінген шығар. Жай басып жанымға тақады. Поезд да баяулай бастаған.

– Ұйқы қашты, – деді өз-өзінен. – Балам, сапарлас екенбіз, таныс болайық. Әңгіме жол қысқартады. Руың кім? Қай жүзсің?

– Жалпы қазақ емеспін, – дедім қолыма портфелімді қысып ұстап.
– Қинамаңызшы...

Қызылордадан сыпырылып түсіп қалдым. Алма-тыға асықпай самолетпен ұшармын...

Қауқылдасқан жолаушылардың қайғысы мен қуанышын әзер сүйрегендей поезд ауыр қозғалды. Тынымсыз дөңгелектер түнгі ауаны оңды-солды кескілейді.

...Жанымның жетім қоңыраулары сыңғырлап жатты.

ты даму королем не кроешь? – басит напарник по картам. – Пеняй тогда на себя!

– Ночь уже. Вы еще стоите. Пойдемте-ка в мое купе, – говорит девушка-проводница, сияя большими глазами. Румяные щечки – точно кровь с молоком. – Верхняя полка свободная. Всё хотела на вас посмотреть... Прибываем в Кызыл-Орду.

Я невольно улыбнулся.

Из крайнего купе, отрывисто покашливая, вышел преклонного возраста человек. Быть может, мое дневное бдение у окна показалось ему странным. Медленно ступая, приблизился ко мне. В это время поезд тоже замедлил ход.

– Сон нейдёт, – сказал он сам по себе. – Будем знакомы, коль попутчики. Беседа, ведь, коротает дорогу. Из какого рода-племени? Какого джуза будешь?

– Не из племени я, вообще, – сказал я, сжимая ручку своего дорожного портфеля. – Пожалуйста, не утруждайте...

В Кызыл-Орде сошел. В Алма-аты неспеша полечу самолетом...

Поезд тяжело тронулся, будто перегруженный унынием и весельем суетных своих пассажиров. Колеса неугомонно стучат, рассекая направо и налево холодный ночной воздух.

... И вторят им души моей сиротливые колокольчики.

Примечания:

Кюй1 – один из основных жанров национального музыкального произведения, исполняемого обычно на древних народных инструментах – домбре, кобызе или свирели.

Агай, ага, ака2 – обращение к старшему по возрасту мужчине или родственнику.

Кимешек3 – цельный белый платок для пожилых женщин, оставляющий открытым лицо. Зачастую обрамляется тонкой вышивкой и национальным орнаментом.

Арал4 – обыденное название Аральского моря.

